
UNITAT 1: L'INICI DE L'EDAT MITJANA.

— GERMÀNICS, BIZANTINS I
MUSULMANS —

1. L'EDAT MITJANA. ETAPES I CIVILITZACIONS.

Final edat antiga (segle IV):

- 395 dC divisió de l'Imperi romà en dues parts: Imperi romà d'occident i Imperi romà d'orient.
- 313-380 dC Canvi religió politeista (pagana) per la monoteista (cristianisme). A partir de l'aprovació del Edictes de Milà (Emperador Constantí) i Tessalònica (Emperador Teodosi).

Inici edat mitjana (finals selge V):

- 476 dC, caiguda de l'Imperi romà d'occident per part dels pobles germànics.
- L'Imperi romà d'orient o Imperi Bizantí va durar fins el 1453 dC que va caure per la conquesta turca.

Causes de la crisi de l'Imperi romà d'occident:

- l'exèrcit romà comença a perdre les guerres
- no tenen esclaus de guerra que treballin per ells
- es desencadena una crisi econòmica
- els pobles germànics (bàrbars) li treuen cada vegada més territori
- les ciutats i les seves muralles es tornen insegures i la gent decideix marxar als camps

Etales de l'edat mitjana:

Alta edat mitjana (segle V - XII)

Baixa edat mitjana (segle XIII - XV)

Les civilitzacions medievals:

Durant l'edat mitjana hi va haver 3 civilitzacions que van conviure al voltant del mar Mediterrani i es van enfrontar en el territori de l'antic Imperi romà (sud d'Europa, sud-est d'Àsia, nord d'Àfrica).

- Imperi Bizantí (Europa oriental)
- Cristiandat llatina (Europa occidental)
- Imperi islàmic (sud del mediterrani)

2. L'Imperi bizantí.

Evolució històrica:

- Segle VI amb l'Emperador Justinià: màxima esplendor i extensió.
- Segle VII: els musulmans van conquerir part del seu territori.
- Des de mitjans segle XI: Bizanci va travessar una crisi profunda i els turcs van conquerir la capital el 1453.

Govern i administració:

- El govern estava en mans de l'emperador i més endavant se li deia basileu.
- L'administració del territori es va dividir en províncies amb un cap polític i militar a cadascuna.

Economia:

L'**agricultura** era la base de l'economia bizantina, les terres pertanyien a l'aristocràcia i el clergat i els serfs eren qui les treballaven. També tenien artesanía de luxe i la seva situació estratègica afavoria també el comerç.

3. L'Imperi bizantí (II). La societat i l'art.

3 nivells de la societat bizantina:

- Nivell superior: aristocràcia i alts càrrecs de l'Església, tenien grans latifundis (terrenys) i ocupaven els llocs destacats en el govern i l'administració.
- Nivell intermedi: resta del clergat, funcionaris de l'Estat, comerciants rics i camperols lliures.
- Nivell inferior: serfs i esclaus.

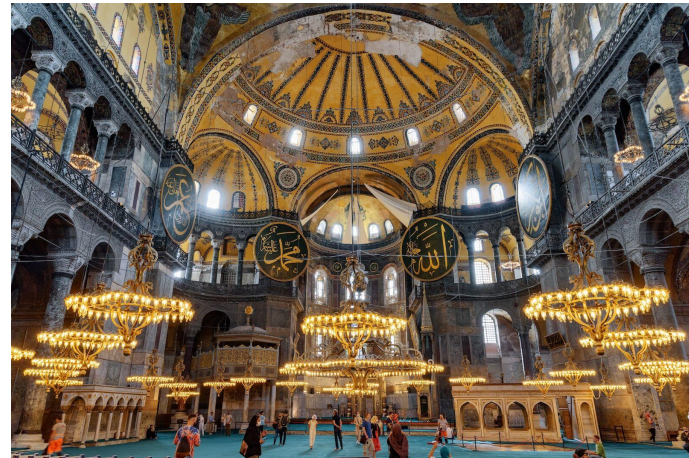
L'Església:

L'Església tenia una gran influència sobre la societat bizantina ja que estava vinculada al poder polític en coronar l'emperador, posseïa grans propietats i tenia control espiritual. Van tenir però dos grans problemes en aquesta etapa: les **lluites iconoclastes** i la **Cisma d'Orient** (ortodoxos).

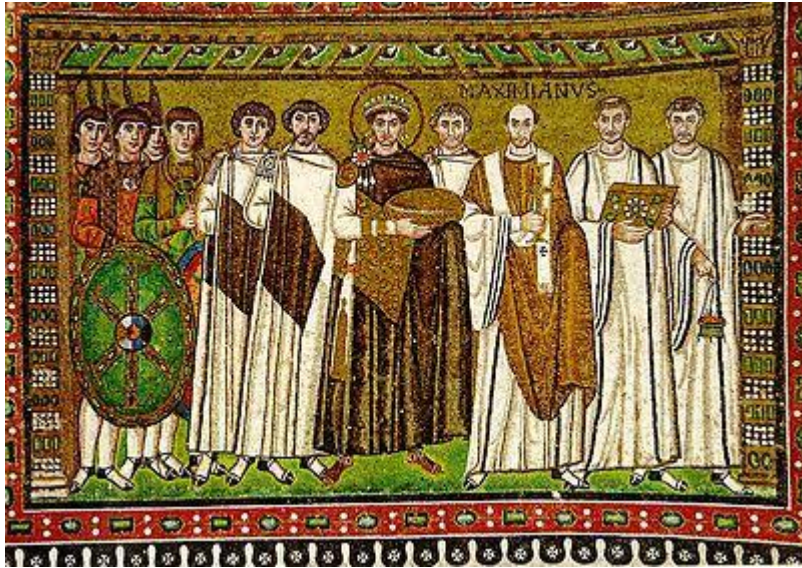
Art bizantí.

Les manifestacions artístiques bizantines es creen sota la influència artística de l'art romà clàssic, de les creences cristianes i de les cultures gregues i orientals. Destaquen especialment la seva arquitectura i els seus mosaics que demostren la grandesa i riquesa de l'Imperi Bizantí.

Església/Mesquita d'Hagia Sophia (Istanbul, Turquia):

Mosaics de l'església de Sant Vidal (Ravenna, Itàlia)

Mosaics de la catedral de Monreale (Sicília, Itàlia)

4. Els regnes germànics. Els francs i l'imperi carolingi.

Motius crisi Imperi romà d'occident:

- l'economia romana entra en crisi quan comencen a perdre batalles, disminueixen els ingressos i els esclaus de guerra i la producció s'estanca.
- augment de les despeses de l'exèrcit per defensar l'Imperi de les invasions bàrbares.
- pugen impostos i augmenten el preu dels productes
- emperadors assassinats pels bàrbars (pèrdua de poder)
- les ciutats es tornen insegures per les invasions i han de marxar a viure al camp (nova organització)

Quan l'Imperi romà d'occident va entrar en crisi els pobles que habitaven al centre i nord d'Europa, coneguts com a pobles germànics, van aprofitar per ocupar els territoris.

Evolució històrica dels francs:

- 481: els francs s'instal·len al nord de l'antiga província romana de Gàl·lia i Clodoveu funda la dinastia merovíngia
- 751: Pipí el Breu va implantar una dinastia (la carolíngia)
- 768: Carlemany és coronat rei dels francs
- 800: Carlemany és coronat Emperador → el regne dels francs passa a dir-se al segle IX **Imperi carolingi**
- 814: mor Carlemany i el seu fill passa a ser l'emperador, Lluís I el Pietós
- 843: mor Lluís I i els seus hereus es reparteixen el territori en 3 parts:
 - 1) **Regne franc occidental** (pertany a Carles II “el Calb”)
 - 2) **Regne franc central** (pertany a Lotari I)
 - 3) **Regne franc oriental** (pertany a Lluís II “el Germànic”)

Manera de viure carolíngia:

- **Poder:** l'emperador era qui governava l'Imperi carolingi, també era defensor de la cristiandat i protector del Papa i, fins i tot, intervenia en assumptes de l'Església.

Per administrar l'imperi, va haver de dividir-ho en comtats (governats per comtes) i marques defensives frontereres (dirigides per un marquès).

- **Economia:** es va basar en l'agricultura i es practicava en grans latifundis que pertanyien a l'aristocràcia i l'Església. També es practicava l'artesania i el comerç de productes de luxe per als més rics.
- **Societat:** també hi havien 3 grups, nobles i alts càrrecs eclesiàstics; persones lliures (camperols, artesans i comerciants); i serfs.

L'art i la cultura:

Durant el regnat de Carlemany es va produir un renaixement cultural, inspirat en els models romans, al centre d'Aquisgrà (lloc de residència imperial).

Palau imperial i capella palatina (Aquisgrà):

5. L'Islam. El naixement de l'islam

La Península Aràbiga es troba a l'Orient Mitjà, entre la mar Roja i el golf Pèrsic. Abans de l'arribada de l'islam la gent que vivia a la península Aràbiga ho feia així:

- Aquest territori és un **gran desert** així que tenen temperatures molt altes durant el dia mentre que la nit és més fresca. Tenen escassetat d'aigua, només algun riu al sud i després **oasis** (lloc del desert on hi ha aigua del subsòl i vegetació).
- Els beduïns (gent de l'interior, del desert) eren nòmades i vivien del comerç (en caravanes de camells o dromedaris) i el pasturatge però també hi havia gent sedentària a les costes que vivia de l'agricultura i el comerç a les ciutats.
- al principi eren **politeïstes** i veneraven una pedra negra situada dins d'un edifici en forma de cub que es diu **ka'ba** (casa de Déu) i compartien la mateixa llengua, l'**àrab**.

Ka'ba

Els principals fets de la vida del profeta **Mahoma** són els següents:

- 570 neix a la Meca, es queda orfe (sense pares) i comença a viure del comerç i pasturatge.
- 590 comença a treballar en negocis comercials i es casa amb Khadixa
- 610 té una revelació (aparició) de Déu i comença a predicar la seva paraula a la Meca però com no li creien li acaben empresonant
- 622 **hègira** fuig de la presó (punt de partida del calendari musulmà) i marxa a predicar a Yatrib on li acullen molt bé (li van dir Medina, la ciutat del profeta)
- 630 torna a la Meca i la gent ja li rep bé
- 632 mor quan aconseguix tenir poder polític i religiós, tothom a la zona del l'oest i centre de la península és musulmà (submís o creient).

L'**islam**, que significa submissió a la voluntat d'un únic Déu (Al·là), recull al seu llibre sagrat, l'**Alcorà**, els versos recitats per Mahoma amb la doctrina revelada per Al·là. En canvi, el **hadit** (o narració) inclou la sunna (o tradició) i la xaria (o llei) on es recopila les dites i conductes de Mahoma i els seus deixebles fins al segle IX.

Aquestes són les 5 columnes o preceptes que han de complir els musulmans:

- 1) **xahada:** professió de fe monoteista, només creuen en Al·là com a Déu i en Mahoma com el seu enviat.
- 2) **pregar cinc cops al dia** en direcció a la Meca i una comunitària els **divendres a la mesquita**
- 3) **dejuni durant el mes del ramadà** per celebrar la revelació (aparició) d'Al·là a Mahoma
- 4) pràctica de l'**almoïna** per als més pobres
- 5) **pelegrinatge a la Meca** un cop a la vida

Altres **normes de comportament** són que permeten la poligàmia als homes i prohibeixen beure alcohol, menjar carn de porc i els jocs d'atzar. La seva vida s'ha de regir pels principis d'igualtat, tolerància, germanor i unitat.

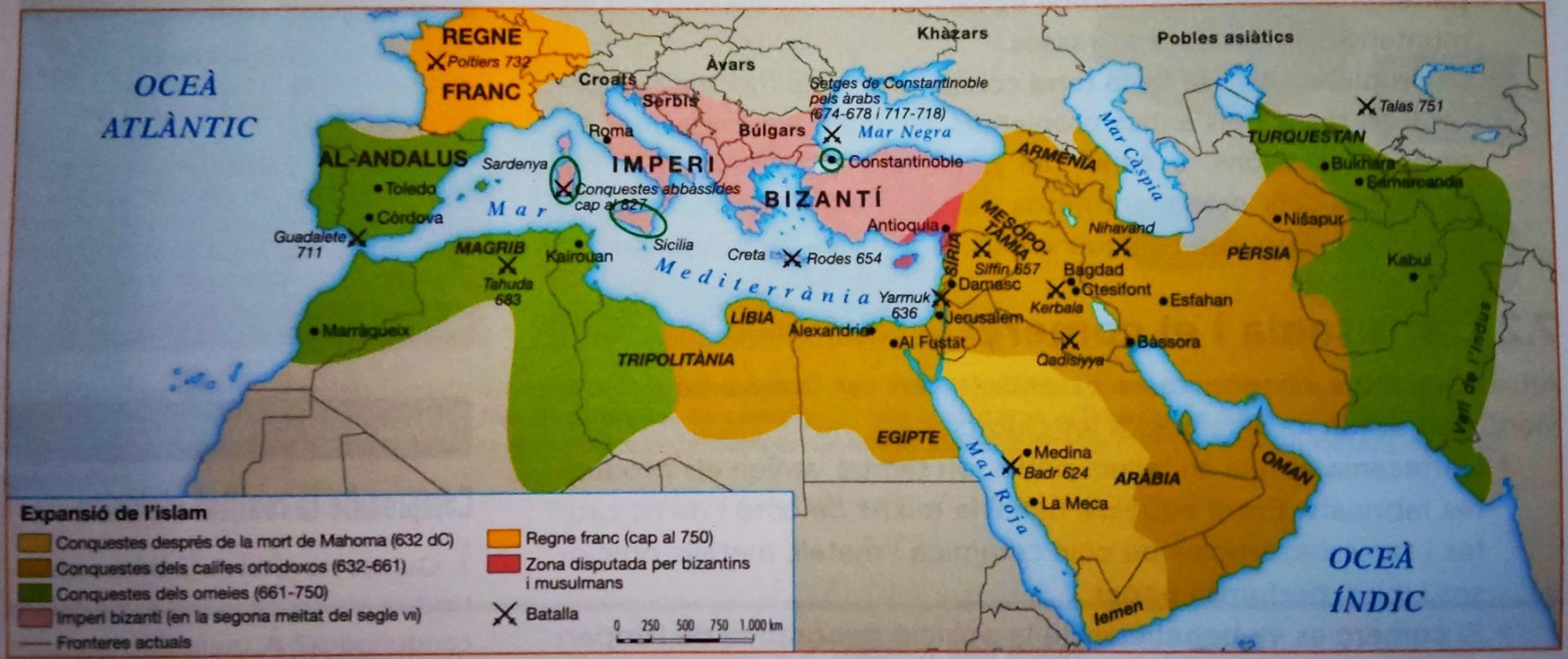
6. L'Expansió islàmica.

Després de la mort de Mahoma (632), els musulmans, impulsats per la força de la fe, amb tolerància i un poderós exèrcit, van començar a formar el seu imperi en **tres etapes**:

1. **El califat ortodox (632-661)**. Els successors de Mahoma es van triar entre els familiars i amics d'aquest.
 - títol: califa (successor del missatger de Déu)
 - capital: Medina.
 - extensió: per Síria, Palestina, Egipte, part del nord d'Àfrica, Mesopotàmia i Pèrsia.
2. **El califat omeia (661-750)**. Es va implantar la successió hereditària en la família dels omeies.
 - capital: Damasc.
 - extensió: per l'oest cap al nord d'Àfrica i la península Ibèrica, i fins al Turquestan i la vall de l'Indus, per l'est.
3. **El califat abbassí (750-1055)**. Després del destronament dels omeies per part de la dinastia abbassí.
 - capital: Bagdad.
 - extensió: després de les conquestes de Creta i de Sicília, l'expansió musulmana es va aturar.

Finalment, els turcs van conquerir el califat l'any 1055, encara que els reis abbassís es van mantenir sota el domini turc fins a la presa de Bagdad pels mongols, l'any 1258.

L'expansió musulmana

Causes de la ràpida expansió:

- Els musulmans avançaven gràcies al seu **exèrcit** que era poderós però també era capaç de fer **pactes** amb la gent del territori a conquerir.
- La **tolerància** dels musulmans va fer que molta gent pogués continuar amb la seva religió, tradicions i llengua.
- La **religió musulmana** era fàcil de seguir i comprendre per tothom i resultava atractiu, si et converties a la religió musulmana pagaves menys impostos.

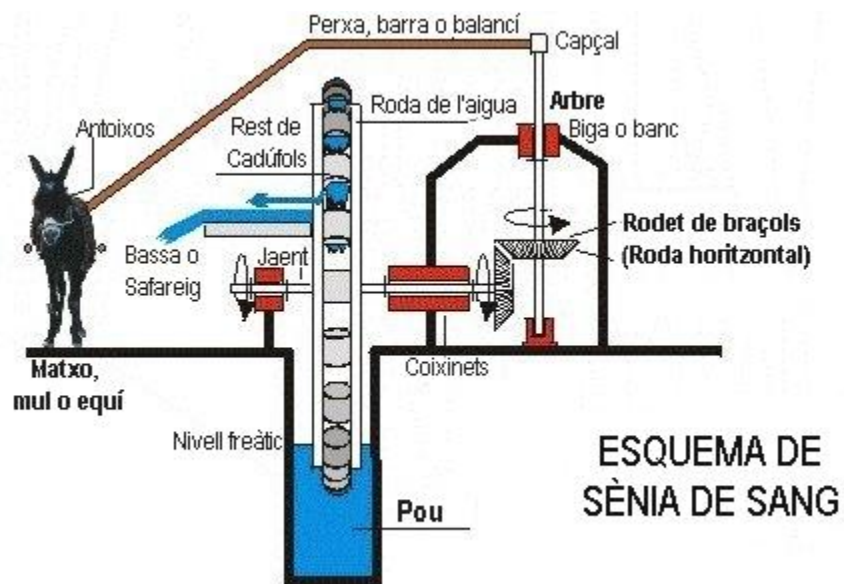
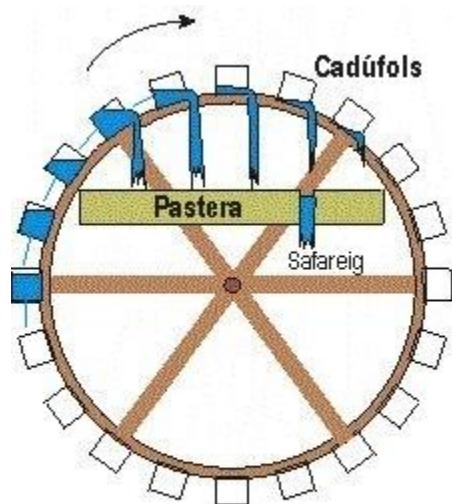
7. Les activitats econòmiques.

La **ramaderia** nòmada de camells, ovelles i cabres es va continuar practicant al desert per obtenir llet, pell, llana, carn i força de treball però, donada la gran extensió del seu imperi, l'**agricultura** es va convertir en la base de l'economia musulmana.

Característiques:

- **Diversitat dels conreus:** blat dur, arròs, cotó, canya de sucre, safrà, morera, cítrics i verdures.
- **Tècniques agràries:** sistemes de regatge amb sínies per extreure l'aigua, construcció de sèquies per distribuir-la, i ús de pous i aljubs per emmagatzemar-la. També es van cultivar els vessants de les muntanyes mitjançant terrasses.
- **Propietat privada de la terra:** la terra conquerida es va mantenir en general en mans dels antics propietaris a canvi del pagament d'impostos. Però les terres dels estats sotmesos es van repartir entre el califa, a qui corresponia una cinquena part, i l'aristocràcia musulmana.

Sínia

Altres activitats econòmiques essencials van ser **l'artesanía i el comerç**, que solien localitzar-se a les ciutats.

- **L'artesanía** es feia i es venia en tallers petits. Feien teixits de cotó i de lli; catifes i tapissos; articles de cuir, ceràmica i metall; metalls preciosos i joies; perfums i paper.

- **El comerç** es va beneficiar de la posició geogràfica de l'imperi entre Europa i Orient. El transport dels productes es feia per terra amb caravanes de camells i per mar amb vaixells de vela. Les **rutes comercials** recorrien grans distàncies. Els **productes** que hi circulaven eren sobretot articles de luxe com ara metalls, pells, sedes, teixits, espècies i esclaus. Per als intercanvis comercials utilitzaven la moneda d'or (el dinar), la moneda de plata (el dírhama), la lletra de canvi (per pagar en nom d'altra persona) i el xec.

8. La societat i la vida quotidiana.

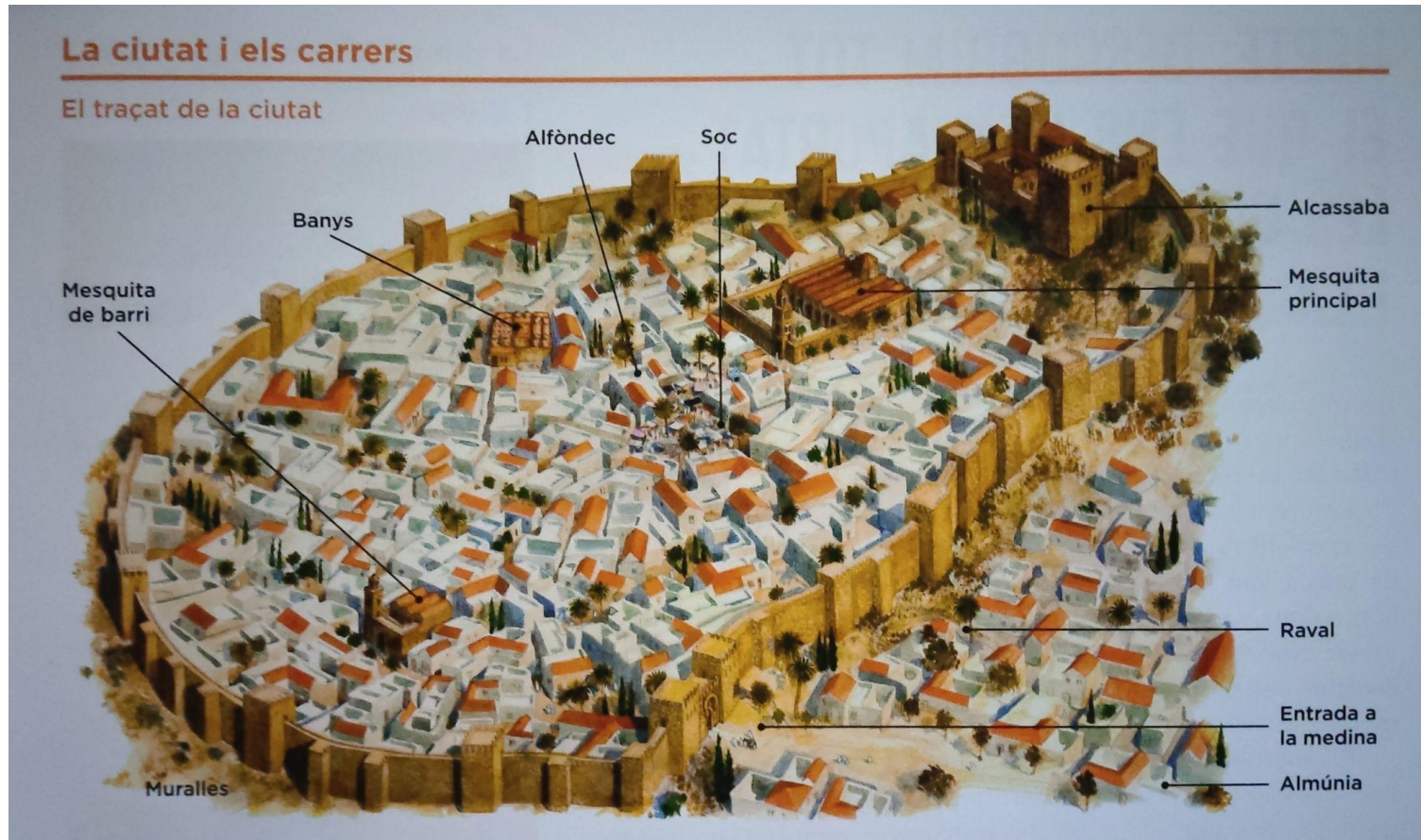
La societat musulmana era molt diversa, a causa de la gran extensió del seu imperi. Hi havia diferents **grups ètnics** i diverses **religions**. Aquesta pluralitat va condicionar l'estructura social, composta per tres **grups fonamentals**:

1. **L'aristocràcia**: grup molt reduït, la majoria d'origen àrab. Tenia grans propietats i ocupaven els alts càrrecs del govern i de l'administració.
2. La **massa popular**: camperols, artesans i comerciants lliures. Es diferenciaven les persones convertides a l'islam (**mawlà**) dels cristians i jueus que no es van convertir a l'islam (**dhimmí**) ja que els darrers pagaven més impostos.
3. Els **esclaus**, que eren presoners de guerra o procedien del comerç.

La ciutat musulmana

La ciutat i els carrers

El traçat de la ciutat

9. El llegat artístic

الله

La religió islàmica prohibeix representar figures humanes i animals (són iconoclastes).

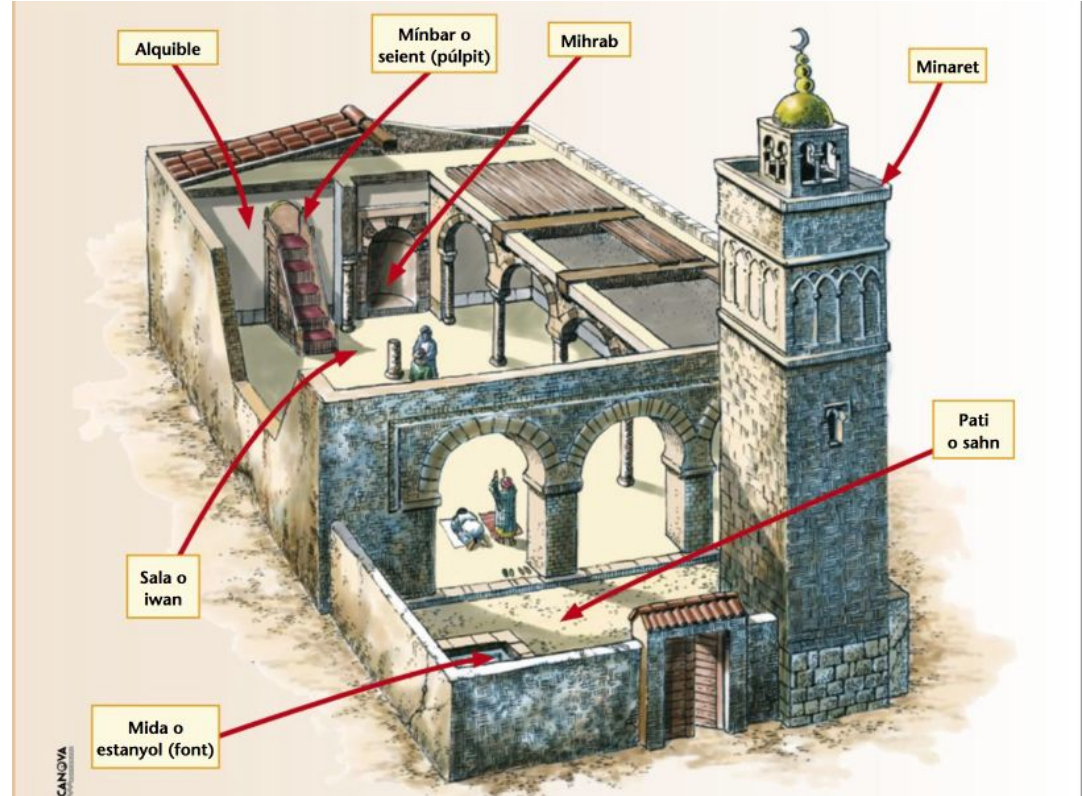
Per això, les manifestacions artístiques principals són l'arquitectura i les arts aplicades, que inclouen una gran diversitat de petits objectes fets de ceràmica, fusta, ivori, bronze i cuir.

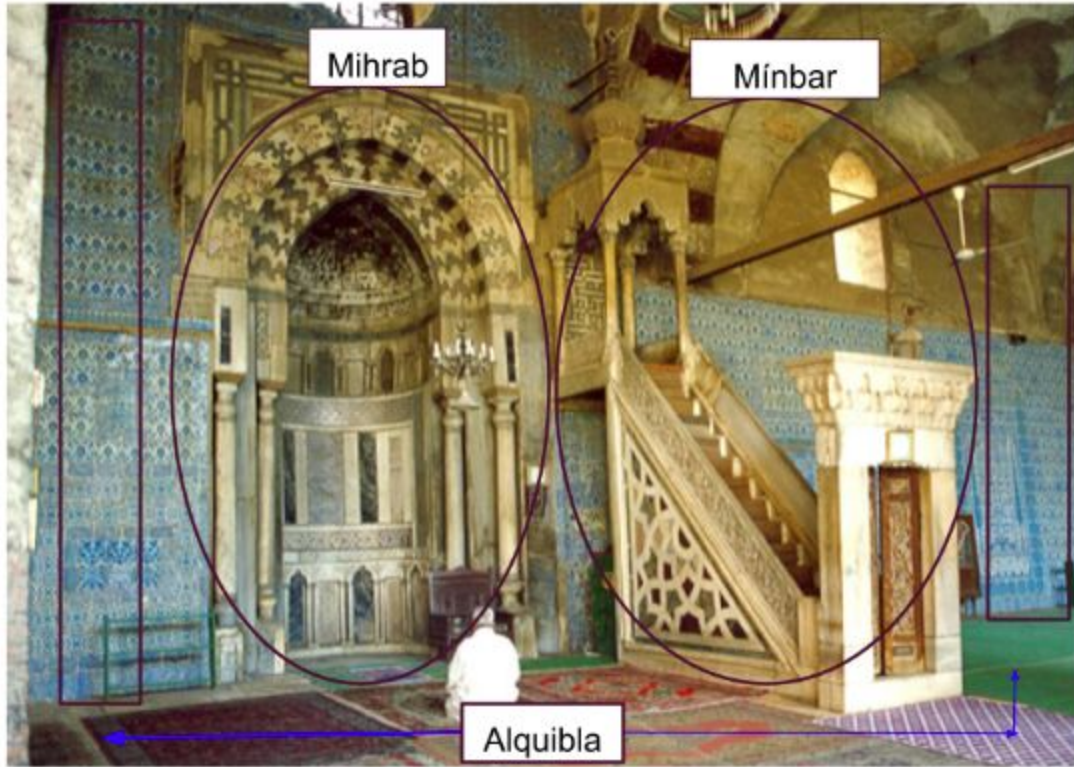
La **decoració** exterior dels edificis és molt sòbria, però els interiors van recobertes amb marbres, enrajolats i planxes de guix i de fusta. Els motius principals són els següents: dibuixos de vegetals estilitzats, anomenats **ataurics** (1); figures geomètriques entrelaçades formant estrelles o polígons, conegudes com a **llaceries** (2), i inscripcions amb versicles de l'Alcorà, o **epigrafia** (3).

La mesquita

- **Minaret:** torre per cridar a l'oració
- **Sahn:** pati
- **Mida:** font on es renten o purifiquen (ablució) abans d'entrar a la sala d'oració (mans i braços fins als colzes, cara, orelles, cap i peus)
- **Iwan:** porta d'entrada a la sala de pregària
- **Haram:** sala coberta amb diverses naus separades per columnes on es fa la pregària.
- **Alquibla:** mur que tanca la sala i que està orientat a La Meca.
- **Mínbar:** seient des d'on els experts en l'Alcorà dicten les prèdiques i lliçons.
- **Mihrab:** nínxol al centre de l'alquibla davant del qual l'imam dirigeix l'oració.

Minaret

Haram

Sahn (pati) i Mida (font)

Iwan